

Uşaq olanda hələ ikiyə bölünmüş Azərbaycanın nə demək olduğunu, mahiyyətini bilmirdik. Amma Şəhriyarı tanıyırdıq. Onun şeirlərinə yazılmış mahnımlarla böyüdük, bildik ki, həsrət ünvanımız olan Təbriz var. Əsl adı Seyid Məhəmməd Hüseyin Behcəti Təbrizi olan Şəhriyar 1906-cı ildə Təbriz şəhərinin Bağmeşə bölgəsində, tanınmış hüquqşünas Hacı Mirağa Xoşginabinin ailəsində dünyaya gəlmişdir. Qismət elə gətirir ki, Məşrutə inqilabı illərində ailəsi onu müvəqqəti olaraq Heydərbaşa dağının ətəyində yaşayan nənəsinin yanına yollayır. İlk təhsilini Təbrizin Motahari və Tehranın Darülfünun məktəblərində alır. Hələ uşaq vaxtından ədəbiyyata maraq göstərən Şəhriyar 7 yaşında Azərbaycan, 9 yaşında isə farsca şeirlər yazmağa başlayır. İlk şeiri 1913-cü ildə 8 yaşında ikən, Təbrizdəki Məhəmmədiyyə orta məktəbində oxuduğu zaman "Ədəb" jurnalında dərc edilir.

yətlə ifadə etmişdir. Qəzəl, qəsidə, məsnəvi, qitə, rübai janrında şeirlər yazan ustad sənətkar ədəbiyyatı zənginləşdirmiş, hələ sağlığında klassik şair səviyyəsinə yüksəlmişdir. Xəliqlik, vətənpərvərlik, humanizm, azadlığa, bərabərliyə, sülhə çağırış Şəhriyar poeziyasının başlıca mövzularıdır. İlk şeirlər kitabı 1926-cı ildə "Sədaye-xuda" (Tanrının səsi)

dim, Vətən deyib baş götürüb gəlmişdim" - deməklə Heydərbaşa dağının onun üçün müqəddəs ana vətənin rəmzinə çevrildiyini etiraf etmişdir.

1979-cu ildə Tehranda ustad Şəhriyarın arzu-larına qanad verən Azərbaycan dilində "Varlıq" adlı jurnal nəşr olunur. Jurnalın yaradıcısı və baş redaktoru dünyaşöhrətli cərrah, tarixçi, alim,

Könlüm quşu qanad çalmaz sənsiz bir an,

Azərbaycan

O, Tehrana gəldiyi ilk günlərdən Ustad Əbülhəsən Səfa ilə tanış olur, ondan saz (setar) çalmağı öyrənir. Mədrəsə təhsilini başa vurduqdan sonra isə Tehran Universitetinin tibb fakültəsində təhsil alır. Tələbəlik illərində Sürəyya adlı gözəl bir qıza vurulan Şəhriyar ona şeirlər həsr edir. Deyilənlərə görə, Sürəyyanı şahin qohumlarından olan başqa bir nəfər də sevir. Qızın və şahin qohumları Şəhriyara təzyiq etməyə başlayırlar. Universitetin son kursunda isə şah rejimi onu Nişapura sürgün edir. Sevgilisinə çoxlu sayda şeirlər həsr edən şairin "Yar qasidi" bunlardan ən məşhurdur. Həmişə bu şeiri məclislərdə ağlaya-ağalaya deyən şair özü etiraf edir ki, "Sürəyyanın eşqi olmasaydı mən şair yox, həkim olardım". Deməli, Şəhriyar şair edən eşqi, məhəbbəti olur.

Tibb təhsilini yarımçıq qoyan Şəhriyar bir müddət İranın müxtəlif şəhərlərində, həmçinin Məşhəddə yerli idarələrdə məmur vəzifəsində çalışmış, 1930-cu illərin ortalarında Tehrana qayıdıb banklardan birinə işə düzəlmişdir. 1950-ci illərin əvvəllərində Təbrizə gəlmiş və burada ibtidai məktəbdə dərs deyən Əzizə xanımla evlənmişdir. Artıq 20-ci illərin ortalarından Şəhriyar istedadlı gənc şair kimi tanınırdı. Şairin çoxşaxəli yaradıcılığının əsasını Vətən sevgisi, Azərbaycana olan məhəbbət təşkil edirdi. Şairin azad ruhu onun Vətən mövzulu əsərlərinin poetik vüsətini, mübarizə, əzm, birlik istəklərini alovlandırır. Bu mənada, yaradıcılığında müxtəlif mövzulara müraciət etmiş şair əsərlərində duyğularını, fikirlərini səmimiyyətlə

adıyla çap edilmişdir. Ana dilinin qorunması Şəhriyar yaradıcılığında xüsusi bir mərhələdir. "Türkün dili", "Dərya elədim", "İman ilə getdi", "Azadlıq quşu", "Varlıq", "Türk övladı, qeyrət vaxtıdır" və onlarla başqa şeirlərində şair bu və ya digər formada doğma dilinin üzleşdiyi çətinliklər, bu dilin intəhasızlığı, danışıq və şair dili kimi əvəzolunmazlığı və s. haqqında fikirlər söyləyir:

*Türkün dili tək sevgili, istəklil dil olmaz,
Özgə dilə qatsan, bu əsil dil əsil olmaz.
Öz şeirini farsa, ərəbə qatmasa şair,
Şeiri eşidənlər, oxuyanlar kəsil olmaz.*

Həyatının böyük bir hissəsini İranın müxtəlif şəhərlərində, Azərbaycandan uzaqlarda yaşamağa məcbur olan Şəhriyar qəriblik qismətini vətənin taleyi ilə müqayisə edir, bu paralellikdə rəmzi bir mənə görürdü. Vətən həsrəti şairi öz alovunda yandırır, bir gün bu hicran bitəcək deyə qələmə sarılaraq bir-birindən gözəl əsərlər yaradırdı:

*Səndən ayrı düşsəm də mən, eşqin ilə yaşayıram,
Yaralanmış qəlbim kimi, qəlbi viran Azərbaycan...
Vətən eşqi məktəbində can verməyi öyrənmişik,
Ustadımız deyib heçdir vətənsiz can, Azərbaycan!
Şəhriyarın ürəyi də səninki tək yaralidir,
Azadlıqdır mənə məlhəm, sənə dərman Azərbaycan!*

Şəhriyar milyonlarla oxucusuna sevdiren daha bir əsəri isə 1951-ci ildə yazdığı "Heydərbaşaya salam" poemasıdır. Şair xatirələrində yazır ki, bir gün anam dedi: "Oğlum, analar dilsiz uşaqlarını belə, dilindən anlayırlar. Sən şeirlərini hansı dildə yazırsan ki, mən onlardan bir şey anlamıram?". Doğma anasının bu sözləri şairə təsir edir, o, sanki yuxudan ayılır. Çox keçmir ki, Şəhriyar özünün dillər əzbəri olan "Heydərbaşaya salam" əsərini yazır. Şair deyirmiş ki, "Heydərbaşaya salam" əsərini yazana qədər elə bil ürəyimdə bir tikan ilişib qalmışdı. Nədən yazsam, necə yazsam da, ürəyimdən bu tikan çıxmırdı ki, çıxmırdı". Şair əsərdə "Heydərbaşa səni Vətən bilmiş-

doktor Cavad Heyət idi. Şair jurnalın ilk sayını böyük sevincle qarşılayaraq çox keçmədən özü də onun əməkdaşına çevrilir. Məhəmməd Hüseyin Şəhriyarın zəngin yaradıcılıq irsi özünün mövzu dairəsinə, əhatə imkanlarına görə olduqca genişdir. Ədibin yaradıcılığı Azərbaycanla yanaşı, İranda da tədqiqatçıların daim diqqət mərkəzində olmuşdur. Vətən həsrəti, Azərbaycan sevgisi onu bir an belə rahat buraxmırdı. Şəhriyar azərbaycanlı şair və yazıçılarla tez-tez məktublaşır, yazışırdı. Molla Pənah Vaqifin 250 illik yubileyinə gəlməyi planlaşdırsa da, buna mane olanlar da tapılır. Yazıçılar Birliyi onun Bakıya gəlməsi üçün göndərdiyi dəvətnamə Şəhriyara yox, başqa birinə verilir. Bu səbəbdən də, Şəhriyar çox arzulasa da, Azərbaycana gələ bilmir. Onun Azərbaycana gələ bilməməsindən məyus olan Xalq şairi Məmməd Araz "Gəlmədi" adlı şeir yazır. Ömrünün son illərini Tehranda keçirən ustad Şiraza gedib Hafizin məqbərəsinin yaxınlığında yaşamağı arzulayır. Bu istək onun "Ey Şiraz" və "Dər barqahi Sədi" şeirlərində öz əksini tapıb. Amma sonralar fikrindən dönür. Tehranda yaşamaqdan yorulduğu üçün hara gedəcəyi barədə bir qərara gələ bilmir. Bir gün isə o, heç kəsə, hətta ailəsinə də bildirmədən Tehrandan Təbrizə köçür.

Ustad Məhəmməd Hüseyin Şəhriyar 18 sentyabr 1988-ci ildə Tehranın Mehr xəstəxanasında dünyasını dəyişir. Sentyabrın 20-də Təbrizdəki Surxab qəbiristanlığında "Məqbərətüş-şüəra"da ("Şairlərin məqbərəsi"ndə) dəfn olunur. Həmin gün Cənubi Azərbaycanda milli matəm günü elan edilir. Hər il 18 sentyabr İranda "Milli şeir günü" kimi qeyd olunur.